

БАС Ю. В.

ст. викладач

ПВНЗ «Хмельницький економічний університет»

ПЕТЛЮК А. С.

магістрант

ПВНЗ «Хмельницький економічний університет»

ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ

В статті розглянуто сутність поняття фінансової кризи на підприємстві, чинники її виникнення, основи управління підприємством в умовах фінансової кризи та основні принципи антикризового управління. Зважаючи на важкі загальноекономічні умови в нашій державі на теперішньому етапі розвитку, досить значна частина вітчизняних підприємств мають проблеми з платоспроможністю, деякі з них стоять на межі банкрутства, а значна кількість вже збанкрутувала. Тому саме сьогодні зростає актуальність визначення сутності фінансової кризи, її симптомів, факторів виникнення та методів оздоровлення підприємства в умовах фінансової кризи. Кризовий стан виявляється в тому, що погіршуються фінансові результати діяльності підприємств, вони стають нездатними отримувати прибуток, тим самим втрачають свої конкурентні позиції на ринку, внаслідок чого можуть збанкрутувати.

Ключові слова: фінансова діяльність, фінансова криза, антикризове управління, платоспроможність.

БАС Ю. В.

ст. преподаватель

ЧВУЗ «Хмельницкий экономический университет»

ПЕТЛЮК А. С.

магистрант

ЧВУЗ «Хмельницкий экономический университет»

ОБЩИЕ ОСНОВЫ УПРАВЛЕНИЯ ПРЕДПРИЯТИЕМ В УСЛОВИЯХ ФИНАНСОВОГО КРИЗИСА

В статье рассмотрены сущность понятия финансового кризиса на предприятии, факторы ее возникновения, основы управления предприятием в условиях финансового кризиса и основные принципы антикризисного управления. Учитывая тяжелые общеэкономические условия в нашей стране на данном этапе развития, весьма значительная часть отечественных предприятий имеют проблемы с платежеспособностью, некоторые из них находятся на грани банкротства, а значительное количество уже обанкротилось. Поэтому именно сегодня растет актуальность определения сущности финансового кризиса, ее симптомов, факторов возникновения и методов оздоровления предприятия в условиях финансового кризиса. Кризисное состояние проявляется в том, что ухудшаются финансовые результаты деятельности предприятий, они становятся неспособными получать прибыль, тем самым теряют свои конкурентные позиции на рынке, в результате чего могут обанкротиться.

Ключевые слова: финансовая деятельность, финансовый кризис, антикризисное управление, платежеспособность.

BAS Y. V.

senior lecturer

Private Institution of Higher Education "Khmel'nitsky Economical University"

PETLIUK A. S.

master's degree student

Private Institution of Higher Education "Khmel'nitsky Economical University"

THE GENERAL PRINCIPLES OF ENTERPRISE MANAGEMENT IN THE FINANCIAL CRISIS

The essence of the concept of the financial crisis in the enterprise, the factors for its occurrence, bases management in the financial crisis and the basic principles of crisis management are considered in the article. In view of the difficult general economic conditions in our country at the present stage of development, a significant portion of domestic enterprises have solvency problems, some of them are on the verge of bankruptcy, and a significant number have gone bankrupt. Therefore, today the urgency of determining the nature of the financial crisis is grown, its symptoms and factors of recovery methods enterprises in the financial crisis. The critical state appears that the deteriorating financial performance, they are unable to make a profit, thus losing its competitive position in the market, so that may fail.

Key words: finance, financial crisis, crisis management, ability to pay.

ekonom.teorij.kheu@gmail.com

Постановка проблеми. Сучасний стан економіки диктує жорсткі умови існування підприємств. Економічне і політичне становище України є досить поганим, що, звичайно, не може не відобразитися на вітчизняних підприємствах. Низький рівень конкурентоспроможності, недостатній об'єм грошових коштів для оновлення основних фондів – ці фактори погано впливають на загальний стан підприємницького сектору. В умовах розвитку негативних чинників зовнішнього фінансового середовища і внутрішніх умов здійснення фінансової діяльності збільшується вірогідність виникнення кризи підприємства, яка може набувати різних форм. Однією з таких форм є фінансова криза підприємства, що несе найбільші загрози його функціонуванню і розвитку.

Метою статті є визначення загальних основ управління підприємством в умовах кризи, дослідження основних принципів антикризового управління підприємством. Слід зазначити, що в сучасних умовах елементи антикризового управління доцільно запроваджувати як на підприємствах, що є фінансово стабільними, так і на тих, які опинилися у фінансовій кризі.

Виклад основного матеріалу. Фінансова криза підприємства є об'єктивним економічним процесом. Кризи неминучі в діяльності будь-якого підприємства. Під фінансовою кризою розуміють фазу розбалансованої діяльності підприємства та обмежених можливостей впливу його керівництва на фінансові відносини, які виникають на цьому підприємстві. На практиці з кризою, як правило, ідентифікується загроза неплатоспроможності та банкрутства підприємства, діяльність його в неприбутковій зоні або відсутність у цього підприємства потенціалу для успішного функціонування. З позиції фінансового менеджменту кризовий стан підприємства полягає в його нездатності здійснювати фінансове забезпечення поточної виробничої діяльності [2, с. 189].

Основною формою прояву фінансової кризи виступає істотне порушення фінансової рівноваги підприємства. Це характеризується зниженням фінансового потенціалу: втратою платоспроможності, зниженням фінансової стійкості і рядом інших параметрів, що забезпечують фінансову безпеку підприємства в процесі його розвитку. З урахуванням цієї характеристики фінансової кризи підприємства, головним об'єктом зусиль антикризового фінансового управління виступає стабілізація фінансової рівноваги та відновлення фінансового потенціалу.

Фінансова криза відображає характер фінансових суперечностей підприємства. З позицій забезпечення умов розвитку підприємства, головною формою фінансових суперечностей виступає суперечність між фактичним станом його фінансового потенціалу і необхідним об'ємом фінансових потреб. Ця суперечність відображає ситуацію, коли фінансовий потенціал вже вичерпаний і не дозволяє в необхідному об'ємі забезпечувати не тільки розвиток, але і функціонування підприємства.

Фінансова криза може виникати впродовж всіх стадій життєвого циклу підприємства. Виявляючись на будь-якій зі стадій, вона гальмує його розвиток, значно зменшує економічний потенціал. Слід підкреслити, що прояв кризи на кожній зі стадій життєвого циклу підприємства має свої нюанси, які необхідно враховувати в процесі антикризового фінансового управління [3, с. 186].

Фінансова криза підприємства носить циклічний характер. Циклічність є загальною формою економічної динаміки, що відображає її нерівномірність, зміну еволюційних і революційних форм економічного прогресу, коливання ділової активності і ринкової

кон'юнктури, чергування переважно екстенсивного та інтенсивного економічного зростання. Разом з тим, циклічність формування кризи на рівні підприємств не завжди співпадає з фазою загальноекономічного циклу.

Криза підприємства генерується як зовнішніми, так і внутрішніми чинниками. Особливістю фінансової кризи підприємств є його висока залежність від зовнішніх чинників – рівня регулювання фінансової діяльності підприємства, кон'юнктури фінансового ринку, ступеня розвитку його інфраструктури і т.п. Разом з тим, ця криза досить часто виникає і під впливом негативних внутрішніх чинників. Частина цих внутрішніх чинників може носити суб'єктивний характер [4, с. 302].

Фінансова криза несе найбільш небезпечні потенційні загрози функціонуванню підприємства. Вона призводить до достатньо відчутного потрясіння всієї його господарської діяльності і загрожує його економічній безпеці. Разом з тим, слід зазначити, що фінансова криза несе не тільки руйнування. В разі правильно прийнятих рішень керівництва в складний період, вона має прогресивний характер з позицій оновлення окремих елементів фінансової системи підприємства і подальшої інтенсифікації його фінансової діяльності.

Антикризове фінансове управління є системою принципів і методів розробки і реалізації комплексу спеціальних управлінських рішень, направлених на попередження і подолання фінансових криз підприємства, а також мінімізацію їх негативних фінансових наслідків.

Головною метою цього управління є відновлення фінансової рівноваги підприємства, рівня фінансового потенціалу і мінімізація розмірів зниження його ринкової вартості.

Для встановлення фінансової рівноваги та відновлення потенціалу підприємства треба здійснити деякі заходи:

1. Своєчасно зробити діагностику економічного потенціалу і вжити необхідних превентивних заходів з попередження фінансової кризи. Ця задача реалізується шляхом здійснення постійного моніторингу фінансового стану підприємства.

2. Усунути неплатоспроможність підприємства. Це найбільш невідкладна і складна задача в системі антикризового фінансового управління підприємством. У ряді випадків реалізація тільки цієї задачі дозволяє присікти поглиблення фінансової кризи і одержати необхідний запас часу для реалізації інших антикризових заходів.

3. Відновити фінансову стійкість підприємства. Реалізація цієї задачі здійснюється шляхом поетапної структурної перебудови всієї фінансової діяльності підприємства. В процесі такої фінансової реструктуризації підприємства, в першу чергу, повинна забезпечуватися оптимізація структури капіталу, оборотних активів і грошових потоків, а в окремих випадках зниження його інвестиційної активності.

4. Бізнес-планування фінансового оздоровлення з урахуванням основних аспектів реструктуризації підприємства в цілому, а також дебіторської і кредиторської заборгованості, виділення показників, що допомагають відстежувати поточний стан справ.

5. Організувати антикризове управління для впорядкування і узгодження всіх процесів, що відбуваються на підприємстві.

6. Забезпечити контроль у формі систематичного спостереження за виконанням запланованих заходів, своєчасно фіксувати відхилення фактичних показників від планових для оперативного коректування.

7. Запобігати банкрутству і ліквідації підприємства. Така задача стоїть перед антикризовим фінансовим управлінням підприємства.

8. Мінімізувати негативні наслідки фінансової кризи підприємства [5]. Ця задача реалізується шляхом закріплення позитивних результатів виводу підприємства зі стану фінансової кризи і стабілізації якісних структурних перетворень його фінансової діяльності з урахуванням її довгострокової перспективи.

Система антикризового фінансового управління базується на певних принципах, до яких відносяться наступні:

1. Принцип постійної готовності реагування. Теорія антикризового фінансового

управління стверджує, що фінансова рівновага підприємства досягається в результаті ефективного фінансового менеджменту.

2. Принцип терміновості реагування. Відповідно до теорії антикризового фінансового управління кожний з негативних проявів фінансової кризи не тільки має тенденцію до розширення з кожним новим господарським циклом підприємства, але і породжує нові супутні йому негативні фінансові наслідки. Тому чим раніше будуть включені антикризові фінансові механізми щодо кожного діагностованого кризового симптому, тим більші можливості до відновлення порушеної рівноваги матиме в своєму розпорядженні підприємство.

3. Принцип комплексності ухвалюваних рішень. Практично кожна фінансова криза підприємства за джерелами генеруючих його чинників, а відповідно, і за формами прояву своїх негативних наслідків, носить комплексний характер.

4. Принцип альтернативності дій. Цей принцип припускає, що кожне з ухвалюваних антикризових фінансових рішень повинне базуватися на розгляді максимально можливого числа їх альтернативних проєктів з визначенням рівня їх результативності і оцінкою витрат.

5. Принцип адаптивного управління. В процесі розвитку фінансової кризи, генеруючі його чинники характеризуються звичайно високою динамікою. Це зумовлює необхідність високого рівня гнучкості антикризового фінансового управління, його швидкої адаптації до змінних умов зовнішнього і внутрішнього фінансового середовища.

6. Принцип ефективності. Реалізація цього принципу забезпечується зіставленням ефекту антикризового фінансового управління і пов'язаних з його реалізацією заходів фінансових ресурсів. Ефект антикризового фінансового управління може характеризуватися рівнем досягнення окремих цілей з запобігання фінансовій кризі, пом'якшення негативних умов його протікання або пов'язаних з ним негативних фінансових наслідків. Розглянуті принципи служать основою організації системи антикризового фінансового управління підприємством [6].

Для відновлення фінансового потенціалу підприємства здійснюється розробка і реалізація комплексної програми виводу підприємства з фінансової кризи. Така комплексна програма розробляється звичайно у формі двох альтернативних документів – комплексного плану заходів щодо висновку підприємства із стану фінансової кризи або інвестиційного проєкту фінансової санації підприємства [7].

Висновок. Таким чином, можна зробити висновок, що криза, яка зараз існує на підприємствах, значно знижує їх фінансовий потенціал, а багатьох взагалі доводить до банкрутства. Стан підприємницького сектору є своєрідним відображенням важкої ситуації, яка склалася в країні в цілому. Окрім цього, все погіршується ще й нестабільною політичною ситуацією. Про ефективність антикризових заходів з боку влади поки рано судити, проте методи надання допомоги банківському і підприємницькому сектору непрозорі і неефективні. Основними рисами реакції держави на кризу в Україні стали:

- відсутність адекватного інформування громадськості щодо чітких цілей, принципів і методів монетарної і економічної політики;
- суперечність в заявах різних політиків і керівників країни про масштаби, причини і характер кризи, що знижує довіру до влади;
- схильність до адміністративних методів регулювання як інструменту підтримки окремих галузей економіки, що значно розширює вплив кризи, не вирішуючи проблем потерпілих галузей.

В період кризи уряд повинен розробити пакет антикризових заходів, що містить чіткі цілі, принципи і методи державного втручання, а в деяких випадках невтручання в економіку країни.

Список використаних джерел

1. Міністерство фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua>

2. Бойко Є. І. Фінансова криза на підприємстві та методи її оцінки / Є. І. Бойко // Науковий вісник. – 2006. – Вип. 16.6. – С. 187–190.
 3. Виноградчий В.І. Фінансова криза на підприємстві: фактори, що спричиняють її виникнення / В.І. Виноградчий, Н.В. Ковгунова // Інноваційна економіка. – 2012. – № 11 (37). – С. 185–187.
 4. Малік Л.В. Проблеми фінансового планування і бюджетування / Л.В. Малік, К.І. Павлова. – К. : Знання, 2008. – 367 с.
 5. Іванюта С.М. Антикризове управління : навч. посіб. / С.М. Іванюта. – К. : ЦУЛ, 2007. – 288 с.
 6. Рекомендації щодо розробки антикризових програм дій підприємств-членів ОПОЛ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.opol.org.ua/index.php/2009-04-11-18-57-30/10-anticrisis.html>
 7. Базілінська О.Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика : навчальний посібник для студентів ВУЗів / О.Я. Базілінська. – К. : ЦУЛ, 2009. – 328 с.
-